

БЕЖАНСКИЯТ ПОТОК В МОРСКАТА АКВАТОРИЯ - ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ЗАПЛАХИ ЗА ЗДРАВЕТО

Красимир Гигов¹, Ростислав Костадинов², Николина Радева¹

¹Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

²Медицински университет – Пловдив

MIGRANTS' FLOW WITHIN MARITIME AREA - HEALTH THREATS AND CHALLENGES

Krasimir Gigov¹, Rostislav Kostadinov², Nikolina Radeva¹

¹Medical University of Varna

²Medical University of Plovdiv

РЕЗЮМЕ

Направен е анализ на бежанската криза на територията на Балканите и Европейския съюз. Дефинирани са няколко групи мигриращи хора: бежанци или с правата да им бъде признат статут на бежанец, мигранти, търсещи убежище (временна закрила и признаване на хуманитарен статут), и икономически мигранти. Независимо от своя статут те могат да бъдат пряко или косвено предизвикателство както за здравето на екипажите, така и за морската медицина като цяло. Разгледани и обсъдени са причините за влошаване на здравния статус на мигрантите. Сред тях основно място заемат: удавяния, дехидратация, хипо- и хипертермия, изгаряния, недохранване, повишаване на инфекциозните заболявания и насилие. Те представляват също риск за здравето на морските медицински специалисти и на екипажите, когато влизат в съприкосновение с мигрантите в ограниченото пространство на плавателните съдове. За да се преодолеят тези предизвикателства, е необходима специална медицинска подготовка на спасителните екипи.

Ключови думи: мигранти, здравни рискове, здравна култура, морска медицина

ABSTRACT

An analysis of the refugee crisis in the Balkans and the European Union is made. Defined are several groups of migrants: refugees, asylum seekers and economic migrants. Regardless of their status, they may become a direct or indirect challenge both for the health of crews and maritime medicine. The reasons for the deterioration of the migrants' health status are considered and discussed. Main risks are: drowning, dehydration, hypothermia and hyperthermia, burns, malnutrition, increased infectious diseases and violence. They are also a health risks for the marine medical specialists and crews when contact with migrants in the limited space of the vessels. Overcoming these challenges requires special medical training of the rescue teams.

Keywords: migrants, health risks, health culture, maritime medicine

ВЪВЕДЕНИЕ

През последните 5 години станахме свидетели на сериозни промени в геополитическата обстановка в света, която доведе до военни конфликти, насилствени промени в управлението и териториите на редица държави, както и до допълнително увеличаване на огромната разлика във финансово-икономическото състояние на държавите в различните части на света. Всички тези промени, част от които продължават и в момента, доведоха до повишаване честотата и размера на миграцията в световен и регионален мащаб. По данни на Организацията на обединените нации (ООН) броят на вътрешно разселените хора надхвърля 48 милиона, а броят на различните видове мигранти е над 40 милиона за 2015г. Европейският съюз (ЕС) и в частност Южна Европа посрещнаха и продължават да посрещат увеличаващ се поток от мигриращи. Размерът на миграция в границите на ЕС придоби характера на криза, в някои моменти дори и на бедствена ситуация. Един често negliжиран от управляващите кризисните и бедствените ситуации аспект на миграцията е рискът за здравето в морските акватории.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Направен е дескрипционен анализ на научни публикации, отнасящи се до бежанската криза на територията на Балканите и Европейския съюз, с акцент рисковете за здравето на мигрантите и морските медицински специалисти. Използван е документален метод за разглеждане на основните групи опасности за здравето и причини за влошаване на здравния статус на мигрантите.

Представени са предизвикателствата пред морската медицина и са описани видовете медицинска помощ, необходими за намаляване броя на загиналите и пострадали емигранти в морската акватория.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Видове мигранти в морската акватория

От гледна точка на морската медицина в мигрантския поток се дефинират няколко групи мигриращи хора. Близостта на България до така наречените „горещи точки“, както и морската ни граница са предпоставка в морската ни акватория да посрещнем следните групи мигранти:

1. Бежанци или с правата да им бъде признат статут на бежанец (съгласно чл. 8 от Закона за убежището и бежанците - ЗУБ, в сила от 01.12.2002, последно изменение 26.04.2016).

2. Мигранти търсещи убежище - търсещи временна закрила и признаване на хуманитарен статут (съгласно чл. 9 на ЗУБ).

3. Икономически мигранти.

Независимо от техния статус мигрантите пряко или косвено могат да бъдат предизвикателството както за здравето на екипажите, така и за морската медицина като цяло.

Съгласно данните на Международната организация по миграция (МОМ) само през първите 4 месеца на 2016 г. над 170 000 мигранти са използвали морската акватория за навлизане в ЕС. Над 600 от тях са загубили живота си по време на миграцията. Въпреки предприеманите мерки броят на мигрантите не намалява сигнификантно, само се променят предпочитаните маршрути. Например, след затварянето на „Балканския път“ отново вълната се насочи от турското и гръцкото крайбрежие към Италия. Един от последните примери е спасяването на над 800 мигранти край бреговете на Сицилия на 12 май 2016 г. Именно тази промяна в използваните морски маршрути е показателна за необходимостта от задълбочено проучване на проблема и предприемане на превантивни мерки към заплахите за здравето, свързани със засиления миграционен поток.

Основни рискове за здравето

От проведените анализи на опасностите за здравето най-общо могат да бъдат разгледани две основни групи:

1. Опасности за здравето на самите мигранти.
2. Опасности за здравето на екипажите, които влизат в контакт с мигрантите по време на спасителни операции.

Опасностите за общественото здраве не са предмет на проучването, тъй като те са налични в центровете за съсредоточаване и настаняване, които се разкриват на територията на страната, която приема мигрантите.

Съгласно документите на Световната здравна организация (СЗО) опасностите за здравето на мигрантите се разделят на три основни групи:

1. Свързани със страната, от която идват.
2. Свързани с акта на миграция.
3. Свързани с условията в местата за настаняване.

Според последните публикувани данни от МОМ най-голям процент са мигрантите от страните в Близкия изток (Сирия, Афганистан, Ирак, Пакистан и Ирак), следвани от тези в северна Африка (Нигерия, Гамбия, Сенегал, Мали, Сомалия и др.). Трябва задължително да се отбележи фактът, че преобладаващата част от мигрантите през последните две години са на сред-

на възраст, като мъжете са 42%, а жените – 21%. Децата са 37% от общия брой. Тези данни, както и отдалечеността на страните, от които произхождат мигрантите, могат да изключат много от характеристиките за страните им инфекциозни заболявания с кратък (до 30 дни) инкубационен период (поради разстоянието, което са пропътували, преди да достигнат морските граници на ЕС, както и времето, необходимо им за миграцията). Натрупаните данни обаче свидетелстват за повишена заболяемост от туберкулоза, вирусни хепатити, СПИН, полово предавани инфекции, шарки и други заболявания, предмет на имунизации, в лагерите и местата за настаняване, в сравнение със средните за страните, приемащи бежанците, нива.

С много по-висок риск са опасностите, свързани с процеса на миграция. Анализът на проведените спасителни операции разкрива следните основни причини за влошаване на здравния статус на мигрантите:

- удавяния;
- дехидратация;
- хипо- и хипертермия;
- изгаряния от пожари;
- недохранване - гладуване - намаление на индивидуалния и колективния имунитет;
- намалена до липсваща хигиена - повишаване на стомашно-чревните инфекции;
- недостиг на базисни санитарно-хигиенни материали - разпространение на остри респираторни, стомашно-чревни и покривни заболявания;
- близък контакт – разпространение на остри респираторни, стомашно-чревни и покривни заболявания;
- насилие – травми, сексуални посегателства;
- вектор-предавани инфекции – малария, лайшманиоза и др.;
- една от опасностите за здравето с основен принос за повишения здравен риск е психологическото състояние на мигрантите. Част от причините, довеждащи до проявата на депресивни състояния, са следните:
- физическото и психическо въздействие на причината, довела до миграцията (военен конфликт или друга бедствена ситуация, политически гонения и др.);
- психологическата травма от принудителното напускане на родината и въздействието от негодите по време на миграцията и настаняването;
- загуба на социалния статус;
- изолация;

- бедност;
- несигурен статут - бежанец, хуманитарен, временна защита.

Всяка една от тези причини е достатъчна, за да предизвика неблагоприятни ефекти върху психиката, но когато се касае за оценка на психическото натоварване на мигрантите, трябва да отчитаме едновременното въздействие на всички горепосочени фактори, което води до изразена в различна степен депресивна симптоматика и повишена лабилност.

Всяка една от описаните опасности повишава риска за здравето на морските медицински специалисти и на екипажите, когато влязат в съприкосновение с мигрантите в ограниченото пространство на плавателните съдове.

От прекия контакт с мигрантите възниква опасност за предаване на следните основни заболявания:

- покривни инфекции - с най-висок риск е предаването на крастата, която е често срещана сред мигрантите;
- стомашно-чревните заболявания - шигелози, хепатит А, кампилобактерийни и норовирусни инфекции, салмонелози и др.;
- туберкулоза;
- СПИН и хепатит Б;
- трансмисивни инфекции - малария, лайшманиоза, вирусни хеморагични трески - Ебола, Ласа, Кримска хеморагична и др., в зависимост от страните на произход на мигрантите и други.

Поради невъзможността да се оцени предварително степента на риск, е необходимо всеки един от екипажа да влиза в допир с мигрантите, облечен в предпазно облекло. Въпреки това морските капитани, дори и редовите матроси биха възразили, като посочат, че спасяването на даещите се или хората в нужда в морето е от първостепенно значение. Задачата на медицинските специалисти е да посочат опасностите, да разяснят риска и по този начин да предпазят екипажите от заболяване. Дори страните, които изпитват от много години мигрантския натиск по морските си граници, все още срещат затруднения в повишаване здравната култура на своите екипажи. Не са рядкост заповедите, отдавани от капитаните – „осигурете на първо място сигурността на хората зад борда“, което може да доведе до заразяването и поставянето под карантина на целия плавателен съд.

Друга опасност за здравето на екипажите е свързана с психо-емоционалното въздействие,

на което са подложени. Фактори с негативен ефект като:

- среща със страданието на невинни хора, особено жени и деца - физическо и психическо;
- среща с човешката бруталност в нейната най-изчистена форма - проявяваща се в борбата за спасяване при крушение на плавателния съд или с последиците от употребено насилие върху беззащитни или зависими;
- условията, при които се транспортират;
- последиците от прехода - заболявания, дехидратация, интоксикация (от пожари или досег с горивно-смазочни материали), смъртта от удавяния, изгаряния или интоксикации и др.

- оказват силно въздействие върху всеки един член на екипажа.

Видове медицинска помощ

Предизвикателствата пред морската медицина са свързани и с необходимостта медицинските специалисти на борда и екипажите да полагат грижи, често животоспасяващи, на нуждаещите се. Данните от проведените спасителни операции извежда следните състояния като най-чести предизвикателства:

- спешна и неотложна помощ на получени травми (механични и термични);
- повлияване на стресови и депресивни състояния (често заплашващи живота и здравето на пострадалия, но и на околните му, екипажа включително);
- хипотермия и хипертермия;
- дехидратация;
- раждания и бременност;
- детски заболявания;
- полово предавани инфекции.

Последното предизвикателство пред морската медицина, което също остава недооценено, е необходимостта от планиране на логистичната поддръжка на спасените мигранти. Осигуряването на вода, тоалетни, санитарно-хигиенни условия и пространство за мигрантите в силно ограничените обеми на борда на плавателните съдове се превръща в трудно разрешим логичен проблем, с пряко въздействие върху нивата на риск, свързан с всяка една от разгледаните опасности за здравето.

Препоръчителните превантивни мероприятия, които могат да бъдат предприети съвместно от специалистите по морска медицина и медицина на бедствените ситуации, за да се намали степента на риска за здравето и за да се отговори

адекватно на поставяните предизвикателства, са следните:

- разширена медицинска подготовка на екипажите;
- психологическа подготовка на екипажите;
- адекватно планиране на повишените логистични, в това число и на медицинската логистика, потребности;
- готовност за усилване на медицинските способности на плавателните съдове при необходимост.

ИЗВОДИ

1. В мигрантския поток се дефинират няколко групи мигриращи хора: бежанци или с правата да им бъде признат статут на бежанец, мигранти, търсещи убежище - търсещи временна закрила и признаване на хуманитарен статут, и икономически мигранти, които независимо от своя статут могат пряко или косвено да са предизвикателство както за здравето на екипажите, така и за морската медицина като цяло.
2. Опасностите за здравето най-общо могат да бъдат разгледани в две основни групи: опасности за здравето на самите мигранти и опасности за здравето на екипажите, които влизат в контакт с мигрантите по време на спасителни операции.
3. Основните причини за влошаване на здравния статус на мигрантите са: удавяния, дехидратация, хипотермия и хипертермия, изгаряния, недохранване, повишаване на инфекциозните заболявания и насилие.
4. Влошеното психологическо състояние на мигрантите главно се дължи на: военни конфликти, принудително напускане на родината, изолация, бедност и несигурен статут.
5. Необходимата медицинска подготовка на екипажите включва: спешна помощ на травми, овладяване на стресови и депресивни състояния, лечение на хипотермия и хипертермия, дехидратация, раждания и бременност, детски заболявания и полово предавани инфекции.

ЛИТЕРАТУРА

1. Романова, Хр. Защита и медицинска помощ при бедствени ситуации. Варна, Колор Принт, 2012.
2. Bhugra D. Migration and mental health. Acta Psychiatr Scand 2004; 109:243-58.

3. Bodenmann, Patrick (2003). La migration est-elle un facteur de risque du tabagisme ? *Médecine et Hygiène*, (2452): 1870-1873.
4. Carballo M., A. Nerukar. Migration, Refugees, and Health Risks. *Emerging Infectious Diseases* Vol. 7, No. 3 Supplement (556-560), June 2001.
5. Carta M.G., Bernal M., Hardoy M.C., Haro-Abad JM. Migration and mental health in Europe. The state of the Mental Health in Europe Working Group: Appendix1. *Clin Pract Epidemiol Ment Health* 2005; 1(13).
6. Kristiansen M., A. Mygind, A. Krasnik. Health effects of migration. *Dan Med Bull* 2007; 54:46-7
7. Médecins sans frontières (MSF). *Accès aux soins des personnes en marge du système de santé: Genève-Lausanne*. Genève: Médecins sans frontières, 2002.
8. Syed H.R., Vangen S. *Health and migration: a review*. Oslo: NAKMI, 2003.
9. Thomas S.L., Thomas S.D. Displacement and health. *Br Med Bull* 2004; 69:115-27
10. Wolff H. et al. Health care and illegality: a survey of undocumented pregnant immigrants in Geneva. *Social science and medicine*, 2005; 60:2149-2154.